

ברכת 'בורא נפשות'; התוס' (בפסחים קד): כתבו עפ"י הירושלמי שחותם בה כשאר ברכות ארוכות. ואולם הכרעת רוב הפוסקים שאין לחתום בה בשם.
 ג. ברכות נישואין, הגם שנחשבות סמוכות זו לזו ולכך אינן פותחות בברכות [מלבד הברכות הראשונות, וכן הברכה האחרונה שהיא נאמרת בפני עצמה], מן הדין אין לחוש לחלוקתן לכמה אנשים, שאין זה מבטל דין 'ברכה הסמוכה לחברתה'. וכן המנהג עתה (ע' אגרות משה אה"ע ח"א צד).
 ד. הר"ן (בחדושי לפסחים שם) כתב שברכות שהן משני ענינים, כגון ברכת הקידוש וברכת הגפן – פותחות ברוך אעפ"י שהן סמוכות. וכן ברכת 'הרב את ריבנו' פותחת בברוך אעפ"י שהיא סמוכה לברכות שלפני הקריאה, כי נתקנה על הגם ולא על קריאת המגילה (ר"ן מגילה כא).

ה. הוכיחו שברכת 'הטוב והמטיב' אינה מדאורייתא שהרי פועלים עוקרים אותה (רב יוסף), וגם הריהי פותחת בברוך – משמע שאינה נחשבת סמוכה לחברתה, לפי שהיא תקנה מדרבנן שלא כשלוש ברכות (רב יצחק בר שמואל בר מרתא בשם רב), גם עוקרים אותה בבית האבל (לרבי עקיבא. רב נחמן בר יצחק).
 ואולם הסבירו לפי רב ששת שנחלקו תנאים בשאלה זו, אם היא מדאורייתא או מדרבנן [וכן נחלקו בדבר אבא יוסי בן דוסתאי וחכמים (מט.). וכן נראה שדעת רבי יוסי הגלילי (בתוספתא פ"א) שהיא מדאורייתא ואינה פותחת בברוך (עפ"י תוס' מט. ומקורה מדרשת תנאים דלהלן מה: וכן אמרו בירושלמי (רפ"ז) בדעת רבי ישמעאל). וקיימא לן שהיא מדרבנן].
 עתה הפועלים מברכים כל ארבע הברכות, שאין דרך בני אדם עתה להקפיד על כך, ומן הסתם הפועלים נשכרים על דעת כן שיברכו כל הברכות כתיקנן (או"ח קצא,ב).

ו. לתנא קמא דברייתא, אומרים בבית האבל ברכת 'הטוב והמטיב'. והסבירו בגמרא שמשלבים בה דיין האמת, כמפורט בגמרא הנוסח שברך רב אשי.
 בה"ג כתב שאין לומר 'לוקח במשפט', כי יש נספה בלא משפט. ואולם התוס' צדדו שאין למחוק בשל כך מהנוסח.
 לרבי עקיבא, עוקרים 'הטוב והמטיב' בבית האבל ואין אומרים אלא 'ברוך דיין האמת'. [ומשמע שכן נקט רב נחמן בר יצחק. ואולם להלכה נקטו התוס' ושאר פוסקים כתנא קמא, כפי שנהג רב אשי. ואפשר שגם רנב"י מודה שהלכה כת"ק. ריטב"א].

דפים מו – מז

- צ. א. כיצד סדר ההסבה?
 ב. כיצד סדר נטילת מים ראשונים ומים אחרונים?
 ג. האם מכבדים בדרכים ובכניסה בפתחים?
 ד. כיצד סדר בציעת הפת והתחלת האכילה בחבורה?
 א. כך שנו בתוספתא: בזמן שהן שתי מיטות, גדול מסב בראש ושני לו למטה הימנו [כלומר לצד מרגלותיו, והיו רגילים להסב בהטיה לשמאל, נמצא השני מסב לימין הגדול, שכשירצה הגדול לספר עמו, לא יצטרך להיזקף. ואולם הפרסיים נהגו שהשני מסב לצד שמאלו של הגדול, כי לא היו נוהגים לדבר אלא לרמוז ולסמן בידיים]. בזמן שהן שלש מיטות – גדול מהם בראש, שני לו למעלה הימנו (= לצד ראשו), שלישי למטה הימנו.

ב. מים הראשונים – מתחילים מן הגדול. ומיד כשנוטל מביאים השלחן לפניו שלא יצטרך להמתין באכילתו. עתה שאין נוהגים בשלחנות קטנים, לכך יש נוהגים שהגדול נוטל ידיו לאחרונה, כדי שלא יצטרך להמתין בשתיקה ובשמירת ידיו זמן רב. ויש נוהגים שנוטל ראשונה.

מים אחרונים – בזמן שהם חמשה מתחילים מן הגדול, ובזמן שהם מאה (כלומר יותר מחמשה. רש"י ועוד) – מתחילים מן הקטן [ועדיין אין מסלקים השלחן מן הגדול בעוד אלו נוטלים ידיהם], עד שמגיעים אצל חמשה וחוזרים ומתחילים מן הגדול. עוד אמרו בברייתא שאין מכבדים בידים מזהמות, כלומר בנטילת מים אחרונים (ומה שנותנים למברך להיות ראשון לחמשה אחרונים – משום כבוד הברכה ולא משום כבוד האדם, או כדי שיעיין בברכה. עפ"י ראשונים).

למקום שהמים חוזרים (אם נוטל הגדול בעצמו, או שמצוה לאחר ליטול לפניו. רש"י) – לשם ברכה חוזרת. לדברי רב אחא בשבחה (יתרו, שאלתא נד. ומובא בארחות חיים הל' ברהמ"ז) רק המברך צריך ליטול ידיו קודם הברכה, כדי להזכיר את השם הנכבד בטהרה ולא בידים מזהמות, אבל האחרים יכולים ליטול לאחר הברכה.

ג. תנו רבנן, אין מכבדים לא בדרכים ולא בגשרים (לומר היה אתה קודם). וכן אמר רבי יוחנן, וכן נהג רבין [ומשמע בגמרא שאביי לא שמיע ליה הא].

התוס' פרשו עפ"י הסוגיא בשבת, שאם יצאו לדרך כאחד – מכבדים בדרכים, ורק אם נפגשו באקראי ואירע להם דרך למקום אחד – אין מכבדים. אך יש אומרים שכן הוא רק לדעת אביי, אבל רבין סבר שלפי רבי יוחנן בכל אופן אין מכבדים. וכן נראה מדברי הרמב"ם (עפ"י בית מאיר).

ואמר רבי יוחנן: אין מכבדים אלא בפתח הראוי למוזוה, ולא בפרצה וכדו', אבל פתח בית הכנסת – מכבדים, ואעפ"י שאין בו מוזוה, פתח שראוי למוזוה הוא.

ד. הבוצע אינו רשאי לבצוע עד שיכלה 'אמן' מפי העונים, ופירש רב חסדא: מפי רובם [שאין להאריך יותר מדי בעניית אמן]. והוא פושט ידו תחלה לקערה. ואם בא לחלוק כבוד לרבו או לגדול הימנו – הרשות בידו.

היו שנים – ממתנינים זה לזה בקערה (שאם האחד מפסיק אכילתו לדבר מה, חברו ממתין לו). שלשה – אין ממתנינים.

אין המסובים רשאים לטעום עד שיטעום הבוצע.

א. התוס' צדדו (לפי תירוץ אחד) לחלק בין שתיה לאכילה, שבשתיה רשאים המסובים להקדים לבצוע. ואין מובא חילוק זה בשאר פוסקים.

ב. אם המסובים מברכים כל אחד לעצמו ואינם יוצאים בברכת הבצוע, מצדד הפרי-מגדים שגם באופן זה אין מדרך הכבוד לטעום קודם שיטעום הוא, כיון שכולם זקוקים לככרו. [ונראה שבאופן זה, מותר לכל הדעות ליתן רשות לגדול שיטעם לפניו, אף לדעת האוסרים כן בבציעת הפת דעלמא. ע' טשו"ע וד"מ קסז].

ואולם אם יש לכל אחד ככר או כוס לעצמו – אין צריך להמתין למברך (כן הביאו התוס' עפ"י הירושלמי, וכן נהג רבנו שמשון. וכן פסקו הפוסקים).